

ПРАВА І ОBOB'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Кірічок О.Г., кандидат технічних наук, Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування», Рівне, Україна, orcid.org/0000-0002-1596-1045

Марценюк М.В., Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування», Рівне, Україна, orcid.org/0000-0002-6077-0184

Маліченко В.І., Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування», Рівне, Україна, orcid.org/0000-0002-3885-076X

RIGHTS AND OBLIGATIONS OF PARTICIPANTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Kirichok O.G., Ph.D., The Separate Structural Unit «Rivne Autotransport College The National University of Water and Environmental Engineering», Rivne, Ukraine, orcid.org/0000-0002-1596-1045

Martsenyuk M.V., The Separate Structural Unit «Rivne Autotransport College The National University of Water and Environmental Engineering», Rivne, Ukraine, orcid.org/0000-0002-6077-0184

Malichenko V.I., The Separate Structural Unit «Rivne Autotransport College The National University of Water and Environmental Engineering», Rivne, Ukraine, orcid.org/0000-0002-3885-076X

Постановка проблеми. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Суспільні відносини у галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян України, а саме: організаційні, фінансові та інші засади функціонування системи вищої освіти, умови для самореалізації особистості студентів, забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях врегульовано Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Права і обов'язки студентів визначені статтею 53 Закону України «Про освіту», 62, 63 Закону України «Про вищу освіту» та статтями 54, 55 Закону України «Про фахову передвищу освіту»; викладачів – статтею 54 Закону України «Про освіту» та статтями 57, 58 Закону України «Про вищу освіту» та статтями 61, 62 Закону України «Про фахову передвищу освіту».

Розгляд і аналіз прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу має велике теоретичне і практичне значення, оскільки від них залежить результативність навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти.

Далі розглянуті основні положення щодо категорій навчального процесу, прав та обов'язків наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників і студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу були висвітлені в Законах України «Про освіту» [1], «Про вищу освіту» [2], в Правилах внутрішнього розпорядку закладів вищої освіти [3], Примірному положення про користування гуртожитками [4], Етичних кодексах викладача і студента [5] та ін.

Аналіз теоретичних і методологічних питань щодо тенденцій розвитку прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу є актуальним і потребує глибокого і всебічного дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розгляд питань щодо розвитку прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу.

Завдання дослідження, викладеного у статті, полягає в характеристиці прав та обов'язків наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників і студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Учасниками освітнього процесу у закладах вищої освіти є:

- наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники;
- здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти;

– фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах;

– інші працівники закладів вищої освіти.

Також до освітнього процесу можуть залучатися роботодавці.

Наукові працівники – це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.

Науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність.

Педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність.

Вченими званнями є:

– старший науковий співробітник;

– доцент;

– професор.

Вчене звання *старшого наукового співробітника* присвоюється особам, які професійно здійснюють наукову або науково-технічну діяльність.

Вчені звання *професора та доцента* присвоюються Міністерством освіти і науки України на основі рішень Вчених рад закладів вищої освіти третього та четвертого рівня акредитації.

Основними посадами науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти є:

– керівник (ректор, президент, начальник, директор);

– заступник керівника (проректор, віце-президент, заступник начальника, заступник директора, заступник завідувача), діяльність якого безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;

– директор (начальник) інституту, його заступники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;

– декан (начальник) факультету (директор інституту), його заступники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;

– директор бібліотеки;

– завідувач (начальник) кафедри;

– професор;

– доцент;

– старший викладач, викладач, асистент, викладач-стажист;

– науковий працівник бібліотеки;

– завідувач аспірантури, докторантури.

Основними посадами педагогічних працівників закладів вищої освіти є:

– викладач;

– методист.

Повний перелік посад науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої освіти встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Посади педагогічних працівників можуть займати особи із ступенем магістра за відповідною спеціальністю.

Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти всіх форм власності *мають право:*

– на академічну свободу, що реалізується в інтересах особи, суспільства та людства загалом;

– на академічну мобільність для провадження професійної діяльності;

– на захист професійної честі та гідності;

– брати участь в управлінні закладом вищої освіти, у тому числі обирати та бути обраним до вищого органу громадського самоврядування, вченої ради закладу вищої освіти чи його структурного підрозділу;

– обирати методи та засоби навчання, що забезпечують високу якість навчального процесу;

- на забезпечення створення відповідних умов праці, підвищення свого професійного рівня, організацію відпочинку та побуту, встановлених законодавством, нормативними актами закладу вищої освіти, умовами індивідуального трудового договору та колективного договору;
- безоплатно користуватися бібліотечними, інформаційними ресурсами, послугами навчальних, наукових, спортивних, культурно-освітніх підрозділів закладу вищої освіти;
- на захист права інтелектуальної власності [7];
- на підвищення кваліфікації та стажування не рідше одного разу на рік;
- одержувати житло, у тому числі службове, в установленому законодавством порядку;
- отримувати пільгові довгострокові кредити на будівництво (реконструкцію) і придбання житла в установленому законодавством порядку;
- брати участь в об'єднаннях громадян;
- на соціальне та пенсійне забезпечення в установленому законодавством порядку.

Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти мають також інші права, передбачені законодавством і статутом закладу вищої освіти.

Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти *зобов'язані*:

- забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін (предметів) відповідної освітньої програми за спеціальністю, провадити наукову діяльність (для наукових і науково-педагогічних працівників);
- підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію (для науково-педагогічних працівників);
- дотримуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються в закладах вищої освіти, прищеплювати їм любов до України, виховувати їх в дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України та державних символів України;
- розвивати в осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- дотримуватися статуту закладу вищої освіти, законів, інших нормативно-правових актів.

Педагогічним працівникам згідно з «Правилами внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти» [3] *забороняється*:

- змінювати на свій розсуд розклад занять і консультацій;
- продовжувати або скорочувати тривалість занять і перерв між ними;
- передоручати виконання трудових обов'язків;
- змінювати на свій розсуд перелік робіт, визначених в індивідуальному плані.

Особами, які навчаються у закладах вищої освіти, є:

- здобувачі вищої освіти;
- інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти.

Здобувачами вищої освіти є:

- студент – особа, яка зарахована до закладу вищої освіти з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра;
- курсант – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу, військового інституту;
- аспірант – особа, яка зарахована до закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії;
- ад'юнкт – особа, яка зарахована до вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії;
- докторант – особа, яка зарахована або прикріплена до закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття ступеня доктора наук.

До *інших осіб*, які навчаються у закладах вищої освіти, належать:

- слухач – особа, яка навчається на підготовчому відділенні закладу вищої освіти, або особа, яка отримує додаткові чи окремі освітні послуги, у тому числі за програмами післядипломної освіти;
- асистент-стажист – особа, яка має вищу освіту ступеня магістра, навчається в асистентурі-стажуванні закладу вищої освіти за мистецькими спеціальностями з метою вдосконалення творчої майстерності.

Також в медичній галузі використовуються поняття – інтерн, лікар-резидент, клінічний ординатор (Закон України «Про вищу освіту», розділ X, стаття 61 [2]).

– асистент-стажист – особа, яка має вищу освіту ступеня магістра, навчається в асистентурі-стажуванні закладу вищої освіти за мистецькими спеціальностями з метою вдосконалення творчої майстерності;

– лікар-резидент – особа, яка має ступінь магістра медичного спрямування, навчається виключно на відповідних клінічних кафедрах з метою отримання кваліфікації лікаря певної спеціальності відповідно до переліку спеціальностей резидентури;

– клінічний ординатор – особа, яка має ступінь магістра медичного спрямування та кваліфікацію лікаря певної спеціальності відповідно до переліку лікарських спеціальностей і навчається з метою поглиблення професійних знань, підвищення рівня компетентності лікаря-спеціаліста.

Всі права та обов'язки учасників навчально-виховного процесу викладені в «Правилах внутрішнього трудового розпорядку закладу вищої освіти» [4].

Студенти закладу вищої освіти згідно зі ст. 62 Закону України «Про вищу освіту» [2] *мають право* на:

– вибір форми навчання під час вступу до закладу вищої освіти;

– безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту;

– трудову діяльність у позаучбовий час;

– додаткову оплачувану відпустку у зв'язку з навчанням за основним місцем роботи, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням;

– безоплатне користування бібліотеками, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами закладу вищої освіти;

– безоплатне забезпечення інформацією для навчання у доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами);

– користування виробничою, культурно-освітньою, побутовою, оздоровчою базами закладу вищої освіти у порядку, передбаченому статутом закладу вищої освіти;

– забезпечення гуртожитком на строк навчання у порядку, встановленому законодавством [4];

– участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозіумах, виставках, конкурсах, представлення своїх робіт для публікації;

– участь у заходах з освітньої, наукової, науково-дослідної, спортивної, мистецької, громадської діяльності, що проводяться в Україні та за кордоном, у встановленому законодавством порядку;

– участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення навчального процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту, оздоровлення;

– внесення пропозицій щодо умов і розміру плати за навчання;

– участь у громадських об'єднаннях;

– участь у діяльності органів громадського самоврядування закладу вищої освіти, інститутів, факультетів, відділень, вченої ради закладу вищої освіти, органів студентського самоврядування;

– вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету (інституту) чи підрозділу;

– навчання одночасно за декількома освітніми програмами, а також у декількох закладах вищої освіти, за умови отримання тільки однієї вищої освіти за кожним ступенем за кошти державного (місцевого) бюджету;

– академічну мобільність, у тому числі міжнародну;

– отримання соціальної допомоги у випадках, встановлених законодавством;

– зарахування до страхового стажу відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [6] періодів навчання на денній формі навчання у закладах вищої

освіти, аспірантурі, докторантурі, клінічній ординатурі, інтернатурі, резидентурі, за умови добровільної сплати страхових внесків;

– академічну відпустку або перерву в навчанні із збереженням окремих прав здобувача вищої освіти, а також на поновлення навчання у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки;

– участь у формуванні індивідуального навчального плану;

– моральне та/або матеріальне заохочення за успіхи у навчанні, науково-дослідній і громадській роботі, за мистецькі та спортивні досягнення тощо;

– захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства;

– безоплатне проходження практики на підприємствах, в установах, закладах та організаціях, а також на оплату праці під час виконання виробничих функцій згідно із законодавством;

– канікулярну відпустку тривалістю не менш як вісім календарних тижнів на навчальний рік;

– отримання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

– оскарження дій органів управління закладу вищої освіти та їх посадових осіб, педагогічних і науково-педагогічних працівників;

– спеціальний навчально-реабілітаційний супровід та вільний доступ до інфраструктури закладу вищої освіти відповідно до медико-соціальних показань за наявності обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я.

Особи, які навчаються у закладах вищої освіти за денною формою навчання за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, мають право на отримання стипендій у встановленому законодавством порядку.

Особи, які навчаються у закладах вищої освіти за денною формою навчання, можуть отримувати інші стипендії, призначені фізичними (юридичними) особами.

Особам, які досягли значних успіхів у навчанні та/або науковій діяльності, за рішенням Вченої ради закладу вищої освіти можуть призначатися персональні стипендії.

Здобувачі вищої освіти, які навчаються у закладах вищої освіти за денною формою навчання, мають право на пільговий проїзд у транспорті у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Студенти, курсанти закладів вищої освіти мають право на отримання студентського квитка, зразок якого затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Особи, які навчаються у закладах вищої освіти, згідно зі статтею 63 Закону України «Про вищу освіту» [2] зобов'язані:

– дотримуватися вимог законодавства, статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти;

– виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;

– виконувати вимоги освітньої (наукової) програми.

Згідно з Правилами внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти [3] студент зобов'язаний:

– дотримуватись законодавства, моральних, етичних норм [5];

– систематично та глибоко оволодівати знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищувати загальний культурний рівень [8];

– виконувати вимоги навчального плану в строки, визначені графіком навчального процесу;

– відвідувати заняття за обраним індивідуальним планом, вчасного інформування керівництва університету в разі неможливості з поважних причин відвідувати заняття, скласти (перескладати) заліки та іспити, виконувати контрольні роботи тощо.

Держава у співпраці з роботодавцями забезпечує створення умов для реалізації випускниками закладів вищої освіти права на працю, гарантує створення рівних можливостей для вибору місця роботи, виду трудової діяльності з урахуванням здобутої вищої освіти та суспільних потреб.

За невиконання своїх обов'язків, порушення Правил внутрішнього розпорядку і Правил проживання в гуртожитку ректор може накладати дисциплінарне стягнення на студента або відрахувати його з університету.

Порядок накладання дисциплінарного стягнення або відрахування із закладу вищої освіти встановлюється Статутом та Правилами внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти.

Підставами для відрахування здобувача вищої освіти згідно зі статтею 46 Закону України «Про вищу освіту» [2] є:

- завершення навчання за відповідною освітньою (науковою) програмою;
- власне бажання;
- переведення до іншого навчального закладу;
- невиконання навчального плану;
- порушення умов договору (контракту), укладеного між закладом вищої освіти та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує таке навчання;
- інші випадки, передбачені законом (за появу в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсикологічного сп'яніння на заняттях, у навчальному корпусі, бібліотеці, гуртожитку; на підставі вироку суду, що набрав чинності, чи постанови органів, до компетенції яких належить накладення адміністративного стягнення, або на підставі пропозицій, громадських організацій, об'єднань тощо; за одноразове грубе порушення навчальної дисципліни або Правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти) (за погодженням з профспілковою організацією) [3].

Особа, відрахована з закладу вищої освіти до завершення навчання за освітньою програмою, отримує академічну довідку, що містить інформацію про результати навчання, назви дисциплін, отримані оцінки і здобуту кількість кредитів ЄКТС. Зразок академічної довідки встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, а також порядок надання їм академічної відпустки, визначаються положенням, затвердженим центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Висновки. Учасниками навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) є: педагогічні і науково-педагогічні працівники; особи, які навчаються у ЗВО; працівники ЗВО (категорійні спеціалісти, старші лаборанти, завідувачі навчальними лабораторіями, методисти та ін.). Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право на: захист професійної честі та гідності; вільний вибір методів та засобів навчання в межах затверджених навчальних планів; проведення наукової роботи у ЗВО всіх рівнів акредитації; індивідуальну педагогічну діяльність; участь у громадському самоврядуванні; участь у об'єднаннях громадян; забезпечення житлом; отримання пільгових кредитів для індивідуального і кооперативного житлового будівництва; одержання службового житла; отримання державних стипендій.

Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають й інші права, передбачені законами та статутом ЗВО. Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані: постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію (для науково-педагогічних працівників); забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін (предметів) у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності; додержуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у ЗВО, додержуватися законів, статуту та правил внутрішнього розпорядку ЗВО [9, 10].

Особи, які навчаються у ЗВО, мають право на: вибір форми навчання; безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту; трудову діяльність у позанавчальний час; додаткову оплачувану відпустку у зв'язку з навчанням за основним місцем роботи, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням; користування навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою базою ЗВО; участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозіумах, виставках, конкурсах, представлення своїх робіт для публікацій; участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту, оздоровлення; надання пропозицій щодо умов і розмірів плати за навчання; участь у об'єднаннях громадян; обрання навчальних дисциплін за спеціальністю в межах, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки та робочим навчальним планом; участь у формуванні індивідуального навчального плану; моральне та (або) матеріальне заохочення за успіхи у навчанні та активну участь у науково-дослідній роботі; захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства; безкоштовне користування у ЗВО бібліотеками, інформаційними фондами, послугами навчальних, наукових, медичних та інших підрозділів ЗВО; каникулярну відпустку тривалістю не менше, ніж вісім календарних тижнів.

Студенти ЗВО мають право на пільговий проїзд у транспорті, а також на забезпечення гуртожитком у порядках, встановлених Кабінетом Міністрів України. Студенти ЗВО мають право на отримання стипендій, призначених юридичними та фізичними особами, які направили їх на навчання, а також інших стипендій відповідно до законодавства. Особи, які навчаються у ЗВО, зобов'язані додержуватися законів, статуту та правил внутрішнього розпорядку ЗВО, виконувати графік навчального процесу та вимоги навчального плану.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про освіту»: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №№ 38-39, ст.380.
2. Закон України «Про вищу освіту»: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, №№ 37-38, ст.2004.
3. Наказ Міністерства освіти України «Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України», № 455 від 20.12.1993 р.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірною положення про користування гуртожитками» від 20 червня 2018 р.
5. Етичний кодекс викладача та студента. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2012. – 7 с.
6. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, №№ 49-51, ст.376.
7. Кірічок О. Г., Маліченко В. І. Способи захисту права інтелектуальної власності на автомобільному транспорті: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансово-економічні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в період становлення інноваційної економіки», Частина 2, 10 листопада 2022 р. – Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2022. – С. 548-553.
8. Кірічок О. Г. Психологічні особливості виховної роботи в ВУЗі як важливого елемента ступеневої освіти: Науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка». – Вип. № 1. – Рівне: НУВГП, 2013. – С. 53-55.
9. Кірічок О. Г. Організація виховної роботи зі студентами – майбутніми фахівцями з транспортних технологій у вищому навчальному закладі: Матеріали I Міжнародної науково-методичної конференції «Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад», 19-20 жовтня 2017 р. – Рівне: Волин. береги, 2017. – С. 167-168. – ISSN 978-966-416-521-8.
10. Антонюк В., Шевченко О., Кірічок О. Особливості виховної роботи у закладах вищої освіти: Матеріали I Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сучасні педагогічні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців у коледжах і технікумах: досвід, проблеми, перспективи», м. Вінниця, 28-29 березня 2019 р. – Вип. № 1 (6). – Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2019. – С. 413-414. – ISBN 978-617-7556-49-6.

REFERENCES

1. Law of Ukraine 'On Education': Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2017, No. 38-39, Article 380.
2. Law of Ukraine 'On Higher Education': Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2014, No. 37-38, Article 2004.
3. Order of the Ministry of Education of Ukraine 'On Standard Rules of Internal Labor Procedures for Employees of Educational Institutions of the Ministry of Education of Ukraine', No. 455 dated 12.20.1993.
4. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 'On approval of the Model Regulation on the use of dormitories' dated June 20, 2018.
5. Ethical code of teacher and student. – Ivano-Frankivsk: IFNTUNG, 2012 – 7 p.
6. Law of Ukraine "On mandatory state pension insurance": Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2003, No. 49-51, Article 376.
7. Kirichok O. G., & Malichenko V. I. (2022). Spособy zahystu prava intelektualnoiy vlasnosti na avtomobilnomu transporti: Collection of scientific works of the All-Ukrainian scientific and practical conference "Financial and economic problems of the development of economic entities in the period of the

formation of an innovative economy", Part 2, November 10, 2022. Kryvyi Rih: Kryvyi Rih National University, 548-553.

8. Kirichok O.G. (2013). *Psychologichni osoblyvosti vyhovnoyi roboty v VUZi yak vazhlyvogo elementa stupenevoyi osvity: Scientific and methodological journal 'New Pedagogical Thought'*. Issue No. 1. Rivne. NUVHP, 53-55.

9. Kirichok O.G. (2017). *Organizaciya vyhovnoyi roboty zi studentamy –: maybutnimy fahivcyamy z transportnyh tehnologiy u vyshchomu navchalnomu zakladi. Materials of the 1st International scientific and methodological conference "Decentralization of power, implementation of reforms in Ukraine. Current state and problems of personnel training for united territorial communities"*, October 19-20, 2017. Rivne. Volyn. Berehy, 167-168.

10. Antoniuk V., Shevchenko O. & Kirichok O. (2019). *Osoblyvosti vyhovnoyi roboty u zakladah vyshchoyi osvity. Materials of the 1st All-Ukrainian scientific and methodological conference 'Modern pedagogical technologies and innovative teaching methods in the training of specialists in colleges and technical schools: experience, problems, prospects'*, Vinnytsia, March 28-29, 2019. Issue No. 1 (6). – Vinnytsia: FOP Rogalska I. O., 413-414.

РЕФЕРАТ

Кірічок О. Г. Права та обов'язки учасників навчально-виховного процесу / О.Г. Кірічок, М.В. Марценюк, В.І. Маліченко // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Технічні науки». Науковий, науково-виробничий журнал. – К.: НТУ, 2023. – Вип. 3 (57).

В статті представлений аналіз теоретичних та методологічних питань щодо категорій учасників навчального процесу, дана їх характеристика. Особлива увага в статті приділена розгляду прав та обов'язків науково-педагогічних працівників і студентів закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження – права та обов'язки викладачів і студентів закладів вищої освіти.

Мета роботи – розгляд теоретичних основ концептуального підходу до розвитку категорій учасників навчального процесу у закладах вищої освіти.

Метод дослідження – багатофакторний аналіз умов функціонування об'єкта дослідження.

Науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність. *Педагогічні працівники* – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність. *Наукові працівники* – це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ, НАУКОВІ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНІ) ПРАЦІВНИКИ, ФАХІВЦІ-ПРАКТИКИ, ВЧЕНІ ЗВАННЯ, НАУКОВІ СТУПЕНІ, СТАРШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК, КЕРІВНИК, (ЗАСТУПНИК КЕРІВНИКА) ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ДИРЕКТОР ІНСТИТУТУ, ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ, ПРОФЕСОР, ДОЦЕНТ, СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ, ВИКЛАДАЧ, АСИСТЕНТ, ВИКЛАДАЧ-СТАЖИСТ, НАУКОВИЙ ПРАЦІВНИК БІБЛІОТЕКИ, ЗАВІДУВАЧ АСПІРАНТУРИ (ДОКТОРАНТУРИ).

ABSTRACT

Kirichok O.G., Martseniuk M.V., Malichenko V.SI Rights and obligations of participants in the educational process. Visnyk National Transport University. Series «Technical sciences». Scientific, scientific and industrial journal. – K.: NTU, 2023. – Issue 3 (57).

The article analyses theoretical and methodological issues related to the categories of participants in the educational process and provides their characteristics. Particular attention is paid to the rights and duties of academic staff and students of higher education institutions.

The object of research is the rights and obligations of teachers and students of higher education institutions.

Purpose is to consider the theoretical basis of the conceptual approach to the development of categories of participants in the educational process in higher education institutions.

The research method is a multifactorial analysis of the conditions of functioning of the research object.

Research and teaching staff are persons who, at their main place of work in higher education institutions, carry out educational, methodological, scientific (scientific, technical, artistic) and organisational activities. Pedagogical workers are persons who, at their main place of work in higher education institutions, carry out educational, methodological and organisational activities. Researchers are persons who, at their main place of work and in accordance with the employment agreement (contract), professionally carry out scientific, scientific, technical or scientific-organisational activities and have the appropriate qualifications, regardless of the availability of a scientific degree or academic title.

KEYWORDS: EDUCATIONAL PROCESS, INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION, SCIENTIFIC (SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL, PEDAGOGICAL) EMPLOYEES, PRACTICAL SPECIALISTS, TITLE SCIENTISTS, SENIOR RESEARCH ASSOCIATE, ASSISTANT PROFESSOR, PROFESSOR, HEAD, (DEPUTY HEAD) BY DEPARTMENT OF HIGHER EDUCATION, DIRECTOR OF THE INSTITUTE, HEAD OF THE DEPARTMENT.

АВТОРИ:

Кірічок Олександр Георгійович, кандидат технічних наук, доцент, викладач, Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування», тел. +380673627152, Україна, 33028, м. Рівне, вул. Відінська, 35, к. 34, email: k@at.rv.ua, orcid.org/0000-0002-1596-1045.

Марценюк Микола Васильович, викладач, Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування», тел. +380976458398, Україна, 33028, м. Рівне, вул. Відінська, 35, к. 32, email: m@at.rv.ua, orcid.org/0000-0002-6077-0184.

Маліченко Володимир Ілліч, викладач, Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування», тел. +380972667356, Україна, 33028, м. Рівне, вул. Відінська, 35, к. 30, email: vova-mal@ukr.net, orcid.org/0000-0002-3885-076X.

AUTHORS:

Kirichok Oleksandr G., Ph.D., teacher, The Separate Structural Unit «Rivne Autotransport College The National University of Water and Environmental Engineering», email: k@at.rv.ua, tel. +380673627152, Ukraine, 33018, Rivne, Vidinska str., 31, of. 34, orcid.org/0000-0002-1596-1045.

Martsenyuk Mykola I., teacher, The Separate Structural Unit «Rivne Autotransport College The National University of Water and Environmental Engineering», email: m@at.rv.ua, tel. +380976458398, Ukraine, 33018, Rivne, Vidinska str., 31, of. 32, orcid.org/0000-0002-6077-0184.

Malichenko Volodimir I., teacher, The Separate Structural Unit «Rivne Autotransport College The National University of Water and Environmental Engineering», email: vova-mal@ukr.net, tel. +380972667356, Ukraine, 33018, Rivne, Vidinska str., 35, of. 30, orcid.org/0000-0002-3885-076X.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Мальчик М.А., доктор економічних наук, професор, Національний університет водного господарства та природокористування, завідувач кафедри маркетингу, Рівне, Україна.

Гавриленко Валерій Володимирович., д-ф.м-н., професор, Національний транспортний університет, Київ, Україна.

REVIEWER:

Malchuk M.A., doctor of economics, professor, National University of Water and Environmental Engineering, head of the department of marketing, Rivne, Ukraine.

Gavrilenko Valeriy Volodymyrovych, Doctor of Physical and Mathematical sciences, professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine.